

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1886. l.

XXVI. leto.

Sila duše.

Vspešno poučevanje otrok zavisí poleg spretnosti učiteljeve večinoma tudi od nadarjenosti otroške duše. Ta pa je tako različna, kakor so različni otroci, ki hodijo v šolo. Zato je neobhodno potrebno, da učitelj izpozna vse potajnosti otroške duše, na katere se mora naslanjati pri pouku in pri vzgoji.

Ako govorimo o raznolični nadarjenosti otrok, treba nam globljeje premostrivati izvor temu pojavu, in tu pridemo do onega svojstva človeške duše, katero imenujemo dušno silo ali moč. Ta sila je relativnega pomena in označuje lehkoto, s katero otrok vzdrži ono gospodstvo nad voljo, ki je potrebna v prosep njegovih pravih misli. Ta lehkota bi se mogla primerno imenovati tudi spretnost, kajti le oni učenec bode mogel vspešno slediti razlaganju učiteljevemu, kateri si je pridobil v mišljenji zadostno spretnost. A imenujemo jo raje lehkoto, ker spretnost kaže bolje na nekaj pridobljenega, a ne pri-rojenega; lehkota pa pomenja oboje. Prava dušna sila ima svoj vrhunec v združenji razuma in volje. Kjer to združenje vlada v človeškem srci, ondu se ni bati nepovoljnega vspeha poučnega. K tej pridobitvi tudi čast mnogo pripomore, t. j. samozavestno teženje, katero nam pomaga, da v dobrih svojstvih vedno bolj napredujemo in da se to napredovanje tudi pripozna. Nравstvena sila volje, t. j. zmagovalni meč v boji življenja pa pripomore, da krepko korakamo preko stoterih нравstvenih nevarnostij in tako dosežemo venec prave vzgoje, t. j. izbistrenje samega sebe, notranji mir. Oboje pa, samozavestno teženje in нравstvena sila volje, izvira iz najplemenitejših kalij človeške prirode, iz razuma, iz нравnosti in pobožnosti. Prvo je podloga drugemu. Oboje vodi do duševne prostosti, do zmage nad neplemenitim teženjem, nad nedostatnostimi in slabostimi človeške prirode. To duševno prostost popolnem doseči, skoraj je nemogoče; vender se moremo truditi, po možnosti vsaj približati se jej. Poti ni težko najti, ker ona je bližje, nego bi se na prvi pogled mislilo.

V umstvenem obziru pa je dušna sila sešebno pri združenji razuma in volje, in to ni v vseh dušah jednako; v nekaterih je močnejše in trdneje, v drugih slabše in rahleje. Zaradi tega se more nekatera duša v svojih pomislih (predstavah) ložje odločevati od druge. Že o tej odločnosti leži precejšnja razlika otroške duše, na kar se treba pravemu učitelju vsekako ozirati, ako noče, da vtisne svojemu delovanju pečat neplodnosti. Iz te različne pomislivosti dá se sklepati na različnost pojmovanja, vsled katerega je nekatera duša sposobnejša za pomisli v podobah, druga zopet za jasne misli

(pojmove), tretja za ložje odločevanje. Sicer obe vzmožnosti mnogo pripomorete pri svojstvu odločevanja, a inace niste tesnejše zvezani nego telesne sile v obče.

Res, s tem še ni dokazano, kako se vrši v resnici misljenje in izpoznavanje, a sme se trditi, da se stvar razjasni s pomislimi v podobah nalik razlaganju tako zvanega „živega znanja.“ Velí se sicer: „Napredujte v znanji toliko, da vpliva ono na voljo, in vdahnili ste jej življenje.“ Ali pa vemo, kako zamoremo toliko napredovati, in zakaj nekateri ložje napredujejo kot drugi? Baš v tem ložjem ali težjem napredovanji je iskati razlike dušnih sil. Zato vidimo za dnevom, da učitelj, kadar koli sodi o sili duše kakega otroka, ceni ono po važnosti odločevanja. V obče se temu ne more oporekati, kakor smo izprevidili iz navedenega. Vrh tega je to odločevanje najjačji pojav otroške notranjščine. Res, da še druga okolnost pospešuje določbo ceditve, namreč razširjanje te važnosti na celo skupino, kar bi jedino le imelo določevati silo duše. A ta okolnost more se jemati v poštev z večine le pri odrasčencih, pri katerih je prosta volja pognala že krepke, nerušljive kalí. Pri nerazviti otroški duši pa gre polagati večjo veljavo na ono okolnost, vsled katere se odločevanje kaže v dejanji; in ravno s tem se podaje učitelji kažipot, kako priti do ključa tej zagonetki. Ni vse, kar zunanjščina otroška kaže, izvor notranjega prepričanja, marsikaj je le pojav navade in škodljive običajnosti. Kdor pa hoče umevati otroško dušo v njenem pravem bistvu, ta mora poznati vse nagibe, ki prouzročujejo kakeršno koli pojavljanje dušnih sil. Znati pa mora tudi, dati svojemu pouku oni značaj, ki sega do duše ter stori, da se zlije pouk in vzprejemna moč otroška v harmonično celoto. V tem ravno leži umetnost poučevanja. Kdor si je prisvojil to umetnost, temu ne bode težko izpoznati dušne sile vsacega pojedinega učenca. Njemu ne bodo ušli še tako rahli in nežni pojavi zaznavanja, izpoznavanja in izraževanja; na tej podlogi bode mogel nadaljevati svoje poučno delo, in vspeh mu bode blagosnejši nego onemu, ki se nikdar ne potrují, prilagoditi svojih naukov dušni sili otroški. V vsem, kar otrok stori, odseva njegova notranjost, a vse to ni izvor njegove dušne sile. Zategadelj veljá tú v prvi vrsti, razbrati vsa prava izrecila njegovega notranjega delovanja, napor duše ločiti od slučajnostij, negovati le prvo dejstvovanje, zadnje pa odstranjevati ali z boljším nadomestovati. Na vsaki stopinji pouka postaja sila duše jačja, vsak posamezen vpliv jej pripomore do večje sovršenosti in do zmage nad samim seboj. To pa je neobhodno potrebno ne le zaradi pouka samega, temveč in tem bolj zaradi poznejšega dejanskega življenja, kjer se zahteva jeklen značaj, ko bodo razni odnošaji društveni pritiskali na njegovo plemenitost in dušno jakost, ter tako odločevali njegovo srečo ali nesrečo. Kar se zamudi v otročjih letih, ne dá se pozneje z lehka popraviti, in če se to tudi stori, ostane značaju ipak le znak popravljenosti nalik zarastkom na človeški koži. Življenje pa zahteva celih ljudij, in tem treba že v šoli temelj položiti.

Fr. Gabršek.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

43) Djanje Svetnikov Božjih in razlaganje prestavnih praznikov ali svetkov. Spisali družniki sv. Mohorja, na svetlo dal Anton Slomšek. Pervo pol leta. U Gradcu 1853. 8. I—VIII. str. 736. J. Sirola. Tisk. J. A. Kienreih. — Drugo pol leta. 1854. 8. 813. — Iz predgovora bodi na primer: Keršanska duša! Vzemi in beri Djanje Svetnikov božjih, izvolenih prijateljev in prijatelj tvójih . . . Življenje